

forbigående midt i et to sider langt ubrudt afsnit om Piotrków-sejmen 1469, og først i forbindelse med D.s afsættelse diskuteres i en note (s. 131, note 142) det formentlige udnævnelsestidspunkt til denne ikke uvigtige stilling.

Som nævnt kom undersøgelsen over D.s økonomiske virksomhed i en særlig afhandling i *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny*, 20, *Historia (Prace Historyczne II)*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Kraków 1965, side 31-66, russisk og fransk resumé.

Denne afhandling bygger i høj grad på vidtspredt og uudgivet arkivmateriale. D. afveg fra sine standsfællers normale forhold til jorden, for han søgte ikke at eje jord, men at forpagte den eller få den i pant. Han skaffede sig kapital ved at låne til lav rente af slægtninge eller folk, der var afhængige af ham, men udlånte til kongen, hvad der betalte sig bedst; D. var dog heller ikke fremmed for at tage private godser i pant. I D.s omfattende byggeri har den smukke, bevarede borg i Dębno en fremtrædende plads, men Kiryk bringer intet afgørende nyt til dens datering.

Der var en naturlig, snæver forbindelse mellem væksten i D.s politiske betydning og hans økonomiske position. Alligevel var målet ikke personlig rigdom. D. synes nemlig at have haft endnu en egenskab, som polakkerne gennem århundreder har elsket og beundret: Han var rundhåndet. Ikke sjældent afholdt han statsudgifter af egen lomme, og kort før sin død eftergav han kongen betydelige pengesummer.

JØRGEN STEEN JENSEN

Norges gamle Love. 2. rk. 1388-1604. Utgitt av Den retthistoriske kommisjon. 3. bd. 1483-1513. I. Statens lovgivning 1483-1513. Ved GRETHE AUTHÉN BLOM. I kommisjon hos Universitetsforlaget, Oslo, 1966. xvi + 336 s.

Norges gamle Love var for sin tid en agtværdig forskningsindsats, både udgivelsen af de egentlige lovttekster fra tiden før 1387, som R. Keyser og P. A. Munch udarbejdede i 1840'erne, og Gustav Storms redegørelse for håndskrifterne, der udkom som bd. IV og V i henhv. 1885 og 1895. Af forskellige grunde har udgivelsen af 2. rk., der er tilrettelagt af Absalon Taranger, fulgt andre retningslinier. Der anvendes her i vid udstrækning tidligere trykkudgaver som forlæg, til gengæld har man fra 1904-12 kunnet få udgivet lovgivningen fra tiden 1388-1447, delt i statens, kirkens og den lokale lovgivning, og fra 1914-34 blev de tilsvarende emner i Kristian I's tid behandlet. Derefter lå arbejdet stille i 25 år til det i 1959 blev overdraget Grethe Authén Blom at videreføre det; med nærværende bind foreligger nu statens lovgivning under kong Hans.

Alt hvad der blot er kronologisk ordnet er et fremskridt i forhold til *Diplomatarium Norvegicum*, og også for dansk histories vedkommende udfyldes et savn ved at så meget af brevstoffet fra denne tid nu er samlet. Men det er unægtelig en mangel at man har indskrænket sig til at reproducere tidligere, ofte gamle udgivelser. For eks. er de to, indbyrdes ret forskellige, domme i forbindelse med mordet på Knud Alfsen i aug. 1502 aftrykt (s. 250-253) efter henhv. bd. V og bd. XII i *Dipl. Norv.* med de deri angivne arkivoplysninger. Heri hedder det at den ene dom findes i kongens arkiv, medens den anden er beva-

ret i Arne Magnussons diplomsamling. Derimod oplyses det ikke, hvilket fremgår af Repertoriet, at den sidste kendes i 4 eksemplarer, hvoraf det ene stammer fra Henrik Krummediges arkiv. Der ligger i denne oplysning en mulighed for at forstå at der er to versioner: den ene var udarbejdet til kongen, den anden til brug for drabsmændene. Diplomantik er ikke unødvendigt pedanteri, men i høj grad historisk relevant.

INGE SKOVGAARD-PETERSEN

NYERE TID

E. E. RICH og C. H. WILSON (eds.): *The Cambridge Economic History of Europe*, vol. IV, *The Economy of Expanding Europe in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*. Cambridge University Press, 1967. xxxii + 642 s. Ill. 75 sh.

Det langsomt fremadskridende værk *Cambridge Economic History of Europe* har til århundrederne mellem middelalderens slutning og den industrielle revolution afsat to bind, IV og V, af hvilke det første nu foreligger. Perioden, der skal behandles i de to bind, betragtes som en kronologisk enhed, men desværre oplyses det ikke, hvilke emner der agtes behandlet i vol. V; en vurdering af værket som helhed må derfor blive af foreløbig karakter.

Temaet i det foreliggende bind er angivet i undertitlen, det er den europæiske ekspansion i videste forstand, dvs. ikke som traditionel »kolonihistorie«, men betragtet som en fusion af demografiske, økonomiske, sociale og åndshistoriske elementer, der tilsammen var med til at skabe grundlaget for det industrielle gennembrud i det 18. årh. Det er en utraditionel synsvinkel; hvis værket var blevet afsluttet på få år efter planlægningen i 1948, ville den have været banebrydende. Nu må man nøjes med at udtrykke sin glæde over, at redaktorerne har valgt en linje, der i så høj grad er i overensstemmelse med den retning, forskningen har taget inden for dette område i de mellemliggende år.

Bindet er delt i otte kapitler, der alle er udarbejdet af fremragende eksperter inden for de pågældende områder. Første kapitel er en klar og kontant redegørelse for befolkningsudviklingen fra Den sorte Død til det forf., Karl F. Hell-einer, træffende kalder *the Vital Revolution*, det 18. årh.s befolkningseksplosion. Det er den klareste redegørelse for dette spegede problemkompleks, jeg mindes at have set, kun må det beklages, at manuskriptet til kapitlet, efter hvad der oplyses, forelå færdigt allerede i 1955. Forf. har dermed ikke kunnet udnytte den omfattende forskning af især engelsk og fransk befolkningshistorie inden for det sidste tiår. Ganske vist ville denne forsknings resultater næppe have ændret ved kapitlets hovedsynspunkter, men de fleste ville vel nok i dag i endnu højere grad end det er tilfældet i dette kapitel, understrege betydningen af udsvingene i det korte forløb og af de regionale eller lokale afvigelser fra de generelle tendenser.

Tidspunktet for manuskriptets afslutning oplyses ikke i forbindelse med E. L. J. Coornaerts overraskende svage kapitel om handelskompagnerne, men den mistanke, man får under læsningen, synes bekræftet af litteraturlisten.